

ព័ត៌មានបំភាន់

ធនធាននេះផ្ដោតលើ ព័ត៌មានបំភាន់ ដែលជាព័ត៌មានដែលត្រូវបានគេបង្កើត ឬចែករំលែក ដោយចេតនា ដើម្បីបោកប្រាស់ និងបង្កគ្រោះថ្នាក់ ។

ព័ត៌មានបំភាន់ គឺជាព័ត៌មានខុស ឬមិនត្រឹមត្រូវ ដែលត្រូវបានចែករំលែកដោយមិនមានចេតនា ដើម្បីបោកបញ្ឆោត ឬបង្កគ្រោះថ្នាក់ ។

អង្គភាពការកម្ពុជានិស្សឧត្តម (NZSIS) កំណត់និយមន័យចំពោះព័ត៌មានបំភាន់ ថាជា ព័ត៌មានដែលមានចេតនាឱ្យខុស ឬបំភាន់ ដោយមានចេតនាបង្កគ្រោះថ្នាក់ ឬសម្រេចបាននូវ គោលបំណងទូលំទូលាយ ។ ជាញឹកញយ ព័ត៌មានបែបនេះ ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយតាមអនឡាញ ឬនៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម ប៉ុន្តែវាអាចលេចឡើងនៅលើកញ្ចក់ទូរទស្សន៍ វីដេអូ ឬនៅក្នុង សារព័ត៌មាន រួមទាំងកាសែតផងដែរ ។

រដ្ឋបរទេស និងភ្នាក់ងារតំណាងរបស់ពួកគេ អាចប្រើប្រាស់ព័ត៌មានបំភាន់ ជាផ្នែកនៃការជ្រៀត ជ្រែកពីបរទេស ដើម្បីបញ្ចេញឥទ្ធិពល និងបន្លំពលរដ្ឋ និងសហគមន៍នានា ក្នុងន័យដែលនាំ ទៅរកគ្រោះថ្នាក់ ។

របៀបដែលព័ត៌មានបំភាន់អាចរីកសុះសាយ

ព័ត៌មានបំភាន់ អាចរីកសុះសាយតាមវិធីជាច្រើន រួមមាន ៖

- **កម្មវិធីផ្ញើសារ និងបណ្តាញសហគមន៍** ដែលជាញឹកញយ ព័ត៌មានបែបនេះ ត្រូវបានបញ្ជូន បន្តរវាងអ្នកស្គាល់គ្នាដែលពួកគេជឿទុកចិត្ត ។
- **ខ្លឹមសារដែលបានចែករំលែកនៅក្នុងសហគមន៍** ឬក្រុមដែលមានចំណាប់អារម្មណ៍ដូចគ្នា ដែលមនុស្សអាចទុកចិត្តច្រើនជាង ព្រោះព័ត៌មាននោះ ចេញមកពីប្រភពដែលពួកគេ ស្គាល់ ឬជាភាសាដែលពួកគេយល់ ។
- **ព័ត៌មានពីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ឬប្រភពខាងក្រៅប្រទេសនូវលេខឡែង** ដែលអាចមិនស្រប នឹងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ឬបរិបទរបស់នូវលេខឡែង ។
- **ថ្នាលប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម** អាចផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានមិនពិតបានយ៉ាងឆាប់រហ័ស ជា ពិសេសព័ត៌មានដែលមានខ្លឹមសារជាទម្រង់ខ្លីៗ ដូចជា វីដេអូ TikTok, វីដេអូ Instagrams ឬវីដេអូ Twitter/X ។
- **អ្នកមានឥទ្ធិពល/មនុស្សល្បី និងអ្នកមានឥទ្ធិពលកម្រិតតូច** អាចផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន មិនពិតបាន ដោយសារពួកគេមានអ្នកតាមដានច្រើន ឬទទួលបានការទុកចិត្តខ្ពស់ ។
- **ម៉ាស៊ីនស្វែងរកនៅលើអ៊ីនធឺណិត និងការណែនាំ** នៅលើថ្នាលផ្សេងៗ អាចបង្ហាញព័ត៌មាន មិនពិតដល់អ្នកប្រើប្រាស់ ទោះបីជាពួកគេមិនបានស្វែងរកវាដោយ ។
- **ការចែករំលែកព័ត៌មានដោយមិនប្រើអ៊ីនធឺណិត** ដូចជាខិត្តប័ណ្ណ ផ្ទាំងរូបភាព មាត់មួយ ទៅមាត់មួយនៅកន្លែងធ្វើការ សាលារៀន ឬសហគមន៍ ។

ប្រភេទព័ត៌មានបំភាន់

រដ្ឋបរទេស អាចប្រើប្រាស់ព័ត៌មានបំភាន់ ជាផ្នែកនៃការជ្រៀតជ្រែកពីបរទេស ។ នេះគឺជាឧទាហរណ៍មួយចំនួន នៃព័ត៌មាន ដែលអាចត្រូវបានប្រើដើម្បីបំភាន់មនុស្សដោយចេតនា ៖

- **មាតិកាបំភាន់ដែលចែកចាយយ៉ាងទូលំទូលាយ** ៖ ខ្លឹមសារលើអ៊ីនធឺណិតដែលត្រូវបានរចនាឡើងដោយចេតនា ដើម្បីទាក់ទាញការចាប់អារម្មណ៍ និងធ្វើឱ្យមនុស្សចុចលើតំណភ្ជាប់ ដែលជាញឹកញយប្រើការអះអាងបំភាន់ ឬបំផ្លើស ។
- **ចំណងជើងដែលបោកបញ្ឆោត បំផ្លើស ឬមិនពិត** ៖ ចំណងជើងដែលមានចេតនាបំភាន់បំផ្លើសការពិត ឬបង្ហាញព័ត៌មានខុសពីការពិត ដើម្បីបំភាន់មនុស្ស ។
- **សារព័ត៌មានមិនល្អ ឬបំភាន់មតិសាធារណៈដោយចេតនា** ៖ អត្ថបទដែលបង្ហាញថាជាការរាយការណ៍គួរឱ្យទុកចិត្ត ប៉ុន្តែមានចេតនា ខ្វះការស្រាវជ្រាវ ខ្វះភស្តុតាង ឬខ្វះការផ្ទៀងផ្ទាត់ព័ត៌មាន ដោយចេតនា ។
- **ព័ត៌មានមិនពិតដើម្បីបង្កចក្ខុវិស័យ** ៖ ខ្លឹមសារព័ត៌មានត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយចេតនាដើម្បីធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានដល់កេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់បុគ្គលណាម្នាក់ ឬដើម្បីធ្វើយុទ្ធនាការលាបពណ៌ ដែលជាញឹកញយផ្ដោតលើបុគ្គលដែលរិះគន់រដ្ឋបរទេស ។
- **ការពិតចេញពីការប្រឌិត ឬបានរៀបចំឡើង** ៖ ព័ត៌មានលម្អិតមិនពិត ដូចជា បន្ទាត់ពេលវេលា ទីកន្លែង ឈ្មោះ ឬប្រភព ដែលបានប្រឌិតឡើង ដែលត្រូវបានបញ្ចូលដោយចេតនា ដើម្បីបំភាន់ និងបញ្ឆោតមនុស្ស ។
- **រូបថត និងវីដេអូក្លែងក្លាយ ឬត្រូវបានកែប្រែ** ៖ រូបភាព ឬវីដេអូដែលត្រូវបានបង្កើត ឬកែច្នៃតាមបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល (រួមទាំងការប្រើប្រាស់បញ្ហាសិប្បនិម្មិត) ដើម្បីបញ្ឆោតអ្នកមើលដោយចេតនា ។
- **ការពង្រីកព័ត៌មានដោយមានការសម្របសម្រួល** ៖ ខ្លឹមសារបំភាន់ ដែលត្រូវបានចែករំលែកយ៉ាងទូលំទូលាយដោយចេតនា តាមគណនី កម្មវិធីស្វ័យប្រវត្តិ ឬគេហទំព័រ ដើម្បីធ្វើឱ្យរាមើលទៅគួរឱ្យជឿជាក់ ឬពេញនិយមជាងការពិត ។
- **ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយពាក់ព័ន្ធនឹងរដ្ឋ ឬទំនាក់ទំនងដែលមិនត្រូវបានបង្ហាញ** ខ្លឹមសារដែលផលិតដោយស្ថាប័នផ្សព្វផ្សាយ គេហទំព័រ ឬគណនីបណ្តាញសង្គម ដែលបង្ហាញថាខ្លួនជាអង្គភាពឯករាជ្យ ប៉ុន្តែត្រូវបានភ្ជាប់ជាមួយរដ្ឋាភិបាលបរទេស ។
- **ការប្រើប្រាស់ខ្លឹមសារកំប្លែងបែបចម្លង ឬការធ្វើត្រាប់តាមក្នុងន័យបំភាន់ព័ត៌មាន** ៖ ខ្លឹមសារបែបកំប្លែងចម្លង ឬការធ្វើត្រាប់តាមដែលត្រូវបានប្រើដោយចេតនាដើម្បីបំភាន់ និងមានឥទ្ធិពលលើទស្សនៈរបស់មនុស្ស ដែលជួនកាលជាផ្នែកនៃយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានមិនពិតដែលមានការសម្របសម្រួល ។

ពិចារណាលើអ្វីដែលអ្នកឃើញ

ពិនិត្យមើល ៖

- **ថាតើព័ត៌មាននោះ ចេញមកពីប្រភពដែលអាចទុកចិត្តបានទេ** ហើយថាតើគេហទំព័រព័ត៌មានដែលគួរឱ្យទុកចិត្តផ្សេងទៀតរាយការណ៍ព័ត៌មានដូចគ្នានេះដែរឬទេ ។ ពិនិត្យមើលធនធានរបស់ Netsafe [អំពីរបៀបសម្គាល់ព័ត៌មានភ្លែងក្លាយ](#) ដើម្បីស្វែងយល់បន្ថែម ។
- **កន្លែងដែលរឿងដើម ឬព័ត៌មាននោះ បានលេចឡើង** ហើយអ្នកណាជាអ្នកផ្សព្វផ្សាយ ឬចែករំលែកព័ត៌មាននោះ ។
- **តើអ្នកនិពន្ធជានណា ហើយគេមាន សាវតារ គោលបំណង ឬចំណាប់អារម្មណ៍ បែបណា** (ឧទាហរណ៍ ថាតើពួកគេកំពុងព្យាយាមជូនដំណឹង បញ្ជាក់បញ្ញូល ផ្សព្វផ្សាយ ទស្សនៈជាក់លាក់ណាមួយ ឬមានបំណងមានឥទ្ធិពលលើគំនិតរបស់មនុស្ស) ។

ពិចារណា ៖

- **ផ្អាកបន្តិច** នៅពេលដែលខ្លឹមសារព័ត៌មាន បង្កឱ្យមានប្រតិកម្មផ្លូវចិត្តខ្លាំង (ឧ. ភាពបន្ទាន់ ការភ័យខ្លាច ឬកំហឹង) ។
- **សួរថាហេតុអ្វី** បានជាខ្លឹមសារនោះត្រូវបានបង្កើតឡើង ឬចែករំលែក (ឧ. ដើម្បីមានឥទ្ធិពលលើមតិ បង្កើនចំនួនអ្នកចុចមើល ឬជម្រុញឱ្យមានសកម្មភាពភ្លាមៗ) ។
- **គិតមើលថាតើនរណាបានផលប្រយោជន៍** ប្រសិនបើព័ត៌មាននោះត្រូវបានជឿ ឬត្រូវបានចែករំលែកបន្ត ។

ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើអ្នកឃើញការបង្ហោះដែលនិយាយថា 'ចែករំលែកវាឥឡូវនេះ មុនពេលគេលុបវាចោល' ត្រង់នេះគួរតែធ្វើឱ្យអ្នកឈប់មិនអាន/មើលបន្ត ហើយគិតអំពីមូលហេតុដែលគេចែករំលែកព័ត៌មាននេះ ។

អ្វីដែលត្រូវធ្វើនៅពេលអ្នក មិនប្រាកដក្នុងចិត្ត

សូមចងចាំថា មិនជាបញ្ហាអ្វីឡើយ បើអ្នកមិនអាចដឹងភ្លាមៗថាតើនោះជាព័ត៌មានមិនពិតដែរឬទេ ។

ការចំណាយពេលគិត មុនចែករំលែកព័ត៌មាន អាចផ្តល់ឱកាសឱ្យអ្នកពិចារណា ថាតើព័ត៌មាននោះពិត ឬមិនពិត ពិនិត្យមើលការពិត និងជៀសវាងការផ្សព្វផ្សាយអ្វីមួយដែលមិនត្រឹមត្រូវ ។

អ្នកក៏អាចនិយាយជាមួយមនុស្សដែលអាចទុកចិត្តបាន ដូចជាសមាជិកគ្រួសារ ឬមិត្តភក្តិ ដើម្បីស្តាប់នូវអ្វីដែលពួកគេគិតអំពីព័ត៌មាន ។

ព័ត៌មានមិនពិត ដែលប្រើដោយរដ្ឋបរទេស និងភ្នាក់ងារតំណាងរបស់ពួកគេ

ខាងក្រោមនេះជាលក្ខណៈមួយចំនួននៃព័ត៌មាន ដែលត្រូវបានប្រើដោយចេតនាក្នុង ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានមិនពិត ដោយរដ្ឋបរទេស និង ភ្នាក់ងារតំណាងរបស់ពួកគេ ៖

- **ដាស់អារម្មណ៍ខ្លាំង** ខណៈដែលមានចេតនាមិនបញ្ចូលការពិត ឬភស្តុតាងសំខាន់ៗ ដើម្បីជំរុញឱ្យមានកំហឹង ការភ័យខ្លាច ឬការខឹងសម្បា ។
- **បង្ហាញព័ត៌មាន ក្នុងន័យបំភាន់ ឬបំផ្លើសការពិត** ដើម្បីបង្កឱ្យមានប្រតិកម្ម ឬធ្វើឱ្យព័ត៌មាននោះសាយភាយយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។
- **ប្រើភាសាបង្កឱ្យមានភាពវង្វេងចិត្ត** ដើម្បីជំរុញប្រតិកម្មពីអ្នកអាន ជាជាងផ្តល់ព័ត៌មាន ដល់ពួកគេ ។
- **បង្ហាញភាពលំអៀងយ៉ាងច្បាស់ ឬផ្អែកលើទម្លាប់ការគិតរបស់មនុស្ស** ដើម្បីមានឥទ្ធិពល លើរបៀបដែលមនុស្សគិតអំពីបញ្ហា ឬក្រុមណាមួយ ។
- **មិនសរសេរចូលទស្សនៈ** ឬការយល់ឃើញផ្សេង ដើម្បីបង្ហាញតែមួយចំហៀងនៃសាច់រឿង ។
- **បញ្ចូលព័ត៌មានដែលមិនត្រឹមត្រូវ ព័ត៌មានដែលបានរៀបចំ ឬព័ត៌មានដែលហួសសម័យ** ដែលបង្ហាញឱ្យមើលទៅដូចជាព័ត៌មានដែលត្រឹមត្រូវ ។
- **មានកំហុសអក្ខរាវិរុទ្ធ ឬវេយ្យាករណ៍ញឹកញាប់** ដែលជួនកាលអាចបង្ហាញថាមានភាព គួរឱ្យទុកចិត្តទាប ឬខ្លឹមសារត្រូវបានបង្កើតឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។
- **ប្រើរូបភាព ឬវីដេអូដែលមានគុណភាពទាប កែសម្រួល ឬក្រាបរិបទ** ដើម្បីគាំទ្រ សាច់រឿងបំភាន់ ។

គ្រប់គ្រងព័ត៌មាននៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមរបស់អ្នក ។

ប្រសិនបើគណនីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមណាមួយ កំពុងចែករំលែកព័ត៌មានមិនពិត ឬបំភាន់ ៖

- **ប្តូរ ឬឈប់តាមដាន** គណនីនោះ ដើម្បីការពារមិនឱ្យមានការស្រដៀងគ្នាហូរចូលក្នុង គណនីរបស់អ្នកបន្ថែមទៀត ។
- **រាយការណ៍គណនីនោះ** នៅលើថ្នាលប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម ដើម្បីជួយកាត់បន្ថយខ្លឹមសារ គ្រោះថ្នាក់នៅលើបណ្តាញអ៊ីនធឺណិត ។

របៀបរាយការណ៍ព័ត៌មានបំភាន់

អ្នកអាចរាយការណ៍អំពីមាតិកាដែលបង្កគ្រោះថ្នាក់ ឬមិនពិតតាមអនឡាញ ៖

- រាយការណ៍ព័ត៌មានមិនពិត និងខ្លឹមសារផ្សេងទៀតដែលបង្កគ្រោះថ្នាក់ [នៅលើគេហទំព័រ Netsafe](#) ។
- ប្រសិនបើខ្លឹមសារប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយមានការបំភាន់ ឬបំពានច្បាប់នៃការផ្សាយព័ត៌មានសូមប្តឹងទៅកាន់ [ក្រុមប្រឹក្សាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនូវវិលសេឡង់](#) ឬ [អាជ្ញាធរស្តង់ដារការផ្សាយពាណិជ្ជកម្ម](#) ។
- រាយការណ៍ព័ត៌មានមិនពិតនៅលើប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម [ដោយប្រើមុខងាររាយការណ៍របស់វេទិកា](#) ។

ស្វែងយល់បន្ថែមលើទំព័រ Netsafe

[Netsafe](#) គឺជាអង្គការសុវត្ថិភាពអនឡាញឯករាជ្យ និងមិនរកប្រាក់ចំណេញរបស់ប្រទេសនូវវិលសេឡង់ ដែលផ្តល់ការគាំទ្រសុវត្ថិភាពតាមអនឡាញ ផ្តល់ជំនាញ និងការអប់រំដល់ពលរដ្ឋនូវវិលសេឡង់ រួមមាន ៖ [កុមារ និងមនុស្សវ័យក្មេង](#) [ឪពុកម្តាយ និងអ្នកមើលថែកុមារ](#) [មនុស្សពេញវ័យ](#) និង [មនុស្សចាស់](#) ។

Headspace Invaders

[Headspace Invaders](#) គឺជាវេទិកាទំនាក់ទំនងសម្រាប់ជួយពលរដ្ឋក្មេងៗ អាយុពី 12 ឆ្នាំដល់ 16 ឆ្នាំ ក្នុងការកសាងទំនុកចិត្ត និងកសាងជំនាញការគិតស៊ីជម្រៅ នៅពេលរុករកព័ត៌មានតាមអ៊ីនធឺណិត ដើម្បីជួយយុវជនសម្គាល់ពីឧបាយកល សម្ពាធន និងគ្រោះថ្នាក់តាមអនឡាញ ។